

Základy filozofie

epistemologie

Tomáš Ondráček

ondracek.t@mail.muni.cz

Faculty of Economics and Administration, Masaryk University

HLAVNÍ OTÁZKA

Co lze poznat?

- Jaké jsou způsoby poznání?
- Jaká je jistota poznání?
- Jaké věci jsou poznatelné?
- ...

skepticismus

(*A Brief History of Philosophical Skepticism*, 2019)

POZNÁNÍ

tradiční pojetí

Poznání je
dostatečně ospravedlněné
pravdivé
přesvědčení.

Gettierovy problémy

(Gettier, 1963)

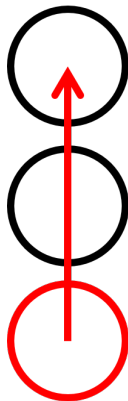
- problémy způsobů ospravedlnění
 - vztah mezi důvody a závěrem
- problémy pravdivosti
 - Lze znát pouze pravdu?
- epistémické štěstí
 - zkoušení studentů

OSPRAVEDLNĚNÍ

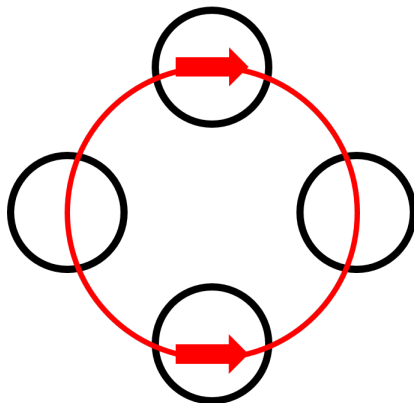
Agrippovo/Münchhausenovo trilema

Jak lze ospravedlnit
(zdůvodnit) naše tvrzení?

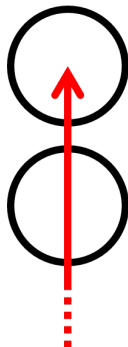
fundacionalismus

koherentismus

infinitemus

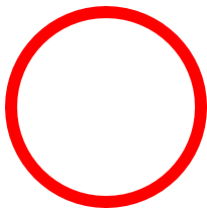

specifikace

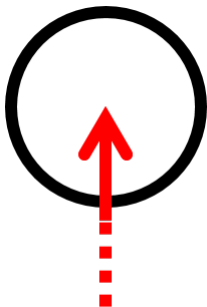
- NÁROČNOST
 - silný/slabý
- ČISTOTA
 - čistý/smíšený
- DOSTUPNOST
 - diachronní/synchronní
- VZNIK
 - transmisivní/emergentní

ZPŮSOBY POZNÁNÍ

apriorní

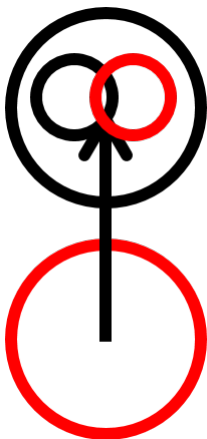
aposteriorní

analytické

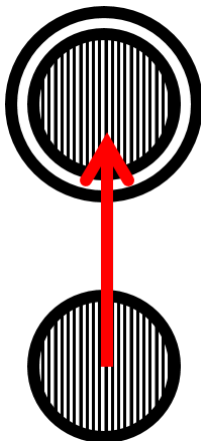

syntetické

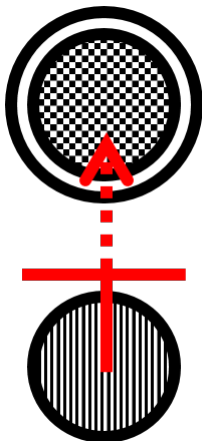

- Svět je.
 - Svět je a má strukturu.
 - Svět je a nemá strukturu.
- Svět není.

realismus přímý

realismus nepřímý

základní přístupy

empirismus | racionalismus | konstruktivismus

ZDROJE POZNÁNÍ

percepce

procesy

čítí → počitek
vnímání → vjem

argument ze smyslové nedokonalosti

■ ILUZE

- Mylná vnímání, která mají v základu skutečný podnět a zpravidla jsou způsobeny fyzikálními zákonitostmi prostředí.

argument z halucinace

■ HALUCINACE

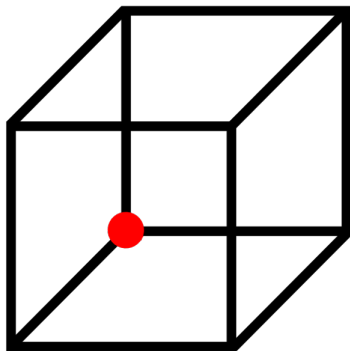
- Mylná vnímání, která nemají žádný reálný podnět.

argument ze smyslového klamu

- KLAMY

- Mylná vnímání, která jsou dána nedokonalostí smyslů.

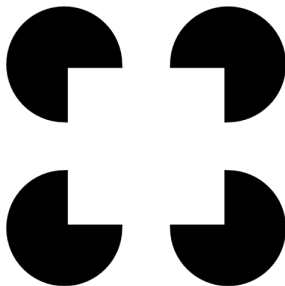
argument ze smyslového klamu

argument z neexistujících objektů

- NEEEXISTUJÍCÍ OBJEKTY
 - Mylná vnímání, která jsou dána především kulturně a jsou založena na percepčních schématech.

argument z neexistujících objektů

argument z perspektivy

- pozice božského oka

argument z perspektivy

- Kauzální nebo vědecký argument
- Pragmatické argumenty
- Evoluční argument

introspekce

introspekce

- René Descartes
 - metodologická skepse
- Behaviorismus
- Ludwig Wittgenstein

paměť

model paměti

problémy s pamětí

- UKLÁDÁNÍ
 - déjà vu (déjà entendu, déjà éprouvé, etc.)
- UCHOVÁNÍ
 - efekt spáče (sleeper efekt)
- VYBAVOVÁNÍ
 - vzpomínkový klam
 - konfabulace
 - kryptomnézie

rozvažování

rozvažování

- myšlenkové experimenty

Př. (Bostrom, 2003):

- Lidstvo zanikne dříve, než dosáhne posthumánní fáze.
- Žádná posthumánní civilizace nebude mít zájem simulovat své předky.
- Žijeme v počítačové simulaci.

video

svědectví

svědectví

- Aristotelés

SKEPTICISMUS

radikální skepticismus

- George Berkley
- David Hume

metodologický skepticismus

- René Descartes
- Edmund Husserl

falibilismus

- Karl Raimund Popper

DALŠÍ TÉMATA

- Epistemologie ctnosti
- Naturalizovaná epistemologie
- Náboženská epistemologie
- Morální epistemologie
- Sociální epistemologie
- Feministická epistemologie

SHRNUTÍ A ZÁVĚR

Co si odnést?

Je třeba být opatrný při zkoumání.

důležité pojmy a koncepty I

POJMY

- poznání/znalost
- fundacionalismus
- koherentismus
- infinitismus
- internalismus/externismus
- apriorní/aposteriorní
- analytické/syntetické

důležité pojmy a koncepty II

KONCEPTY

- Gettierův problém
- Agrippovo (Münchhausenovo) trilema
- ontologické předpoklady poznání
- Realismus
- Percepce
- Introspekce
- Paměť
- rozvažování
- svědectví

důležité pojmy a koncepty III

PROBLÉMY

- Jak lze něco zdůvodnit?
- Jaké jsou problémy přímého poznávání?
- Jaké jsou zdroje poznávání?

ZDROJE

- Aikin, S. (2010). *Epistemology and the regress problem*. Routledge.
- BonJour, L. (2009). *Epistemology: Classic problems and contemporary responses*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Bostrom, N. (2003). Are we living in a computer simulation? *The Philosophical Quarterly*, 53(211), 243–255.
- A Brief History of Philosophical Skepticism*. (2019, October). Existential Comics. Retrieved from <http://existentialcomics.com/comic/310>
- Eysenck, M. W., & Keane, M. T. (2008). *Kognitivní psychologie*. Academia Praha.
- Gettier, E. L. (1963). Is justified true belief knowledge? *Analysis*, 23(6), 121–123.
- Klein, P. (2007). Human knowledge and the infinite progress of reasoning. *Philosophical Studies*, 134(1), 1–17.

Tato prezentace vznikla za podpory
Fondu rozvoje Masarykovy univerzity
Projekt: MUNI/FR/1266/2017
Inovace výuky filozofie a etiky pro studenty ESF

M A S A R Y K O V A
U N I V E R Z I T A